ANADOLU'DA YAŞAMIŞ ANTİK FİLOZOFLAR

MÖ 5-6. yüzyıl arasında Anadolu'nun batı kıyısında yaşamış bazı filozoflar, o dönem doğa olayları hakkındaki açıklamalarıyla öne çıkmıştır. Bu açıklamaların ortak niteliği; mitolojik unsurlar içermeyen, doğal gözleme ve incelemelere dayanmasıdır. Filozoflar; varlığı, doğayı ve evreni yapmış oldukları gözlemler çerçevesinde belli ilkelerle açıklamaya çalışmıştır. Thales, Anaksimandros, Anaksimenes, Anaksagoras, Ksenofanes ve Herakleitos en çok bilinen filozoflardandır.

Filozofların çalışmaları, kendilerinden sonrakiler için temel olması ve felsefenin gelişip sistemleşmesine katkı sağlaması açısından önemlidir. Felsefenin sistemli olarak başlaması noktasında çoğu kaynakların bu filozofları işaret etmesi onların önemini daha da artırmaktadır. O dönem itibarıyla felsefi düşünceye katkısı olmuş birçok düşünür, bu coğrafyada bulunur. Diogenes, Aristoteles, Epiktetos ve Lukianos bunlar arasında öne çıkanlardır.

Thales

Milet'te (Aydın/Didim) yaşamıştır. Bazı kaynaklara göre tarihin ilk filozofu ve bilim insanı olarak kabul edilir. Evrene yönelik açıklamasında maddeye dayalı bir ilke öne sürmüştür. Felsefe dışında matematik, geometri ve astronomi gibi alanlarda da çalışmaları vardır. Güneş tutulmasını önceden tahmin ettiği söylenir. Geometride kendi ismiyle geçen "Thales Teoremi" ni oluşturan da odur.

Anaksimandros

Thales gibi Milet'te (Aydın/Didim) yaşamıştır ve onun öğrencisi olarak kabul edilir. Matematik, astronomi, haritacılık ve doğa gibi konularda da çalışmalar yapmıştır. Güneş saati üzerinden güneşin konumunu belirleyen bir alet geliştirdiği ve yeryüzü haritalarını çizdiği de söylenir.

Anaksimenes

Milet'te (Aydın/Didim) yaşamış filozoflardandır. Anaksimandros'un öğrencisi olduğu kabul edilir. Evren sistemi ve varlıkların oluşmasıyla ilgili düşünceleri felsefe tarihinde öne çıkmıştır. Astronomi alanında çalışmalar yapmıştır. Güneş ve Ay tutulmaları hakkında doğru bilgiler vermiştir.

Anaksagoras

Klazomenai'da (İzmir/Urla) yaşamıştır. Felsefe tarihinde varlıkların temeline yönelik "nous" kavramıyla öne çıkmıştır. Bu kavram, maddeleri bir amaca göre düzenleyen ve hareket ettiren ilkeyi işaret eder.

Herakleitos

Ephesos'ta (İzmir/Efes/Selçuk) yaşamıştır. Varlıklar üzerine oluş düşüncesiyle öne çıkmıştır. Yapıtlarının anlaşılması güç olması ve anlatımını özdeyişler şeklinde yapmasından dolayı ona "Karanlık Herakleitos" denmiştir. Düşünce tarihinde "Aynı ırmağa iki kez giremezsin" sözünün sahibidir.

Epiktetos

Hierapolis'te (Denizli/Pamukkale) doğmuştur. Stoa felsefesinin temsilcilerinden olan Epiktetos, ahlak alanındaki düşünceleriyle tanınmıştır. Dönem itibarıyla köle olarak dünyaya gelen ve sonradan kölelikten azat edilen filozoftur. Bilgelik, irade, özgürlük ve doğaya uyum gibi konularda fikirleriyle öne çıkmıştır.

Diogenes

Sinope'de (Sinop) doğmuştur. "Kinik" felsefi öğretisini savunan filozoftur. Rıhtımda bir küfenin içinde yaşayan Diogenes, hayatta malın mülkün önemli olmadığını, insanın doğaya uygun yaşamasının gerektiğini ileri sürmüştür. Kendisini ziyarete gelen Makedonya Kralı Büyük İskender'in "Benden bir isteğin var mı?" sözüne karşılık "Gölge etme başka ihsan istemez." sözüyle düşüncelerini açıkça ortaya koymuş bir filozoftur.

Lukianos (Lukiyanos)

Şamişat'ta (Adıyaman/Samsat) doğmuştur. Özellikle ahlakla ilgili eserler vermiştir. Güçlü bir retorikçidir (Söz ile ikna etme sanatı.). Dönemin özellikle de Kiniklerin düşüncelerini ve mitolojik inanışlarını eleştirmiştir.

Ksenofanes (Kısefones)

Kolophon'da (İzmir/Değirmendere) doğmuştur. İnsan ve toplumun kültürel yaşantısıyla ilgili düşünceler oluşturmuştur.

Aristoteles

Felsefe tarihinin en önemli filozoflarından Aristoteles, yaşamının bir kısmını Assos'ta (Çanakkale/Ayvacık) geçirip burada felsefi çalışmalar yaptığı için Anadolu'da yaşayan filozoflar arasında sayılmıştır. Mantık, siyaset ve biyoloji gibi birçok bilgi alanında çalışmalarıyla öne çıkan Aristoteles, o dönem itibarıyla bu alanların çoğunda ve etkisi çağlar boyu süren görüşler ortaya koymuştur. Kendinden önceki felsefeler ve bilimsel

çalışmalar hakkında vermiş olduğu bilgiler dolayısıyla ilk felsefe ve bilim tarihçisi olarak da bilinir. Canlıları sınıflandırması bakımından da ilk biyolog olarak bilinen Aristoteles, bunlarla beraber Makedonya Kralı Büyük İskender'in öğretmenliğini de yapmıştır.

Kleanthes

Çanakkale Ayvacık'ta doğumuştur. Kleanthes, Atina'ya gittikten sonra Zenon'un öğrencisi olmuş ve o öldükten sonra okulunun başına geçmiştir. Çok yoksul olan ve bahçelerde çalışan Kleanthes'in ilk mesleği de boksörlüktür.

ANADOLU'DA YAŞAMIŞ ANTİK FİLOZOFLAR

1	Thales Anaksimandros Anaksimenes	Aydın/Didim (Miletos) Aydın/Didim (Miletos) Aydın/Didim (Miletos)
2	Anaksagoras Herakleitos Ksenofanes	İzmir/Urla (Klazomenai) İzmir/Selçuk/Efes (Ephesos) İzmir/Menderes/Değirmendere (Kolofon)
3	Epiktetos	Denizli/Pamukkale (Hierapolis)
4	Diogenes	Sinop (Sinope)
5	Lukianos	Adıyaman/Samsat (Samosata)
6	Aristoteles Kleanthes	Çanakale/Ayvacık (Asos) Çanakale/Ayvacık (Asos)

Harita 1.1: Anadolu'da yaşamış Antik filozoflar